

1968, 4. červenec, Praha. - Evžen Erban, Zdeněk Mlynář a Bohumil Šimon předsednictvu ústředního výboru KSČ. Zpráva o stavu obnovy sociálnědemokratické strany a návrhy na politická opatření.

Informace o stavu a návrhy politických opatření ve vztahu k pokusům obnovit sociální demokracii

I. Vývoj v posledním období

Přechod strany k aktivní politice vůči sociální demokracii přináší prvé pozitivní výsledky. Vyjasnění stanoviska strany přineslo jednoznačné usnesení předsednictva ÚV, a poté plénum ÚV v květnu. Také celý tón usnesení květnového pléna jasně ukázal, že strana je odhodlána jednoznačně tyto věci řešit. Po květnovém plénu se pokusil přípravný výbor sociální demokracie sice o některé další kroky (svolána schůze v Brně, beseda na filozofické fakultě v Praze, ustavení přípravného výboru pro Prahu). Zároveň však byla z naší strany zahájena aktivní činnost KV KSČ, která tyto kroky přípravného výboru ve velké míře paralyzovala. V Brně byla svolána schůze, na kterou ze 152 pozvaných přišlo 13 a přítomní vystoupili proti obnovení sociální demokracie, takže schůze skončila trapným výsledkem. Také Městský výbor KSČ v Praze zmařil pokusy o tiskovou konferenci a další schůzi přípravného výboru. V přípravném výboru pak cítili, že strana vystupuje rozhodněji a začíná vznikat silnější tlak.

Za této situace se uskutečnilo v městském výboru KSČ neoficiální jednání představitelů »přípravného výboru« a zástupců městského výboru a pracovní skupiny při ÚV KSČ. Hlavním výsledkem jednání je polooficiální dohoda, podle níž se »přípravný výbor sociální demokracie« zavázal nevystupovat na veřejnost, nerozvíjet tiskovou kampaň, před každým zásadním rozhodnutím se konzultovat s činiteli KSČ a po dobu, kdy situace v KSČ je napjatá (mínili patrně do XIV. sjezdu), nepodnikat další zásadní kroky. Z naší strany nemá být naproti tomu vedena proti přípravnému výboru veřejná tisková kampaň.

Velmi pozitivní ohlas mělo shromáždění k 20. výročí sloučení, zejména účast s. Dubčeka a s. Svobody, politika vůči sociálním demokratům proklamovaná v referátech i vyznamenání čelných sociálních demokratů, také těch, kteří donedávna kolísali. Také se vytvořily aktivity ve všech krajích během příprav na shromáždění. Na ty kruhy, které s myšlenkou obnovit sociální demokracii sympatizovaly, poněvadž v něm viděly významnou záruku demokracie, působí pozitivně vyjasnění naší politiky demokratického uspořádání společnosti ustavením orgánů Národní fronty a vyhlášením jejího programu a dále jistý nástup strany po květnovém plénu, urychlené přípravy demokratizačních zákonných návrhů atd. Zdá se nyní, že pro nejbližší období již dochází k určitému obratu a že úsilí o obnovení sociální demokracie a jeho ohlas ve veřejnosti začíná slábnout.

Naproti tomu [je] třeba vidět, že zastánci obnovení sociální demokracie se dosud zcela nevzdali této myšlenky. Již nyní mají jistou organizační základnu, jak se tvrdí, ve všech krajích i v některých okresech a také v některých městech i závodech, třebaže přímo přihlášených členů nebude mnoho, organizovanou sílu tohoto směru nelze přeceňovat. Sami rozumějí dohodě tak, že jde pouze o určité odložení jejich záměrů. Počítají přitom asi s tím, že budou mít svou organizační síť, je možné, že se budou snažit ji rozšířit a že se budou připravovat k tomu, aby později (snad po sjezdu) znovu vystoupili. Kdybychom zůstali na dosavadních výsledcích, je proto nebezpečí, a dokonce pravděpodobné, že by se opět později hnutí za obnovení sociální demokracie mohlo objevit a zahájit politické akce za složité situace, která se může v budoucnu opět vytvořit, a že by přitom mohlo získat ve veřejnosti širší politickou podporu.

II. Zásady dalšího postupu

1. Je nyní nutné především skutečně dovršit proces sloučení sociální demokracie s KSČ, a to za nových podmínek života strany a nových hledisek, které se nyní ve straně prosazují.

Přehodnotit a objektivně posoudit činnost sociální demokracie v minulosti, správně vysvětlit její pozitivní přínos v úsilí o společenský pokrok v ČSSR a dostatečně ocenit to, co KSČ se sociální demokracií spojovalo, společné počátky dělnického hnutí i společný boj v okupaci, po roce 1945 a po únoru 1948.

Napravit chyby v minulosti vůči bývalým sociálním demokratům, dát jim větší možnosti uplatnit se ve straně, společenských organizacích i státní správě a otevřít znovu přístup do strany všem, kteří mají základní předpoklady.

Podchytit tak početné skupiny lidí, kteří měli nebo mají blízko k tomuto myšlenkovému proudu, a využít toho k posílení strany, její pokrokové politiky i obrodného procesu a také ke zvýšení vážnosti vůči naší zemi v zahraničí a k rozšíření spolupráce se socialistickým hnutím za hranicemi.

2. Touto cestou také postupně zužovat a překonávat snahu o obnovení sociálnědemokratické strany.

Poněvadž jde o politickou skupinu, bude nutné především volit politické metody, vyvíjet různými cestami vhodným způsobem tlak vůči těmto pokusům.

Nyní je třeba především získat daleko přesnější a stále informace o činnosti skupin, které se snaží obnovit sociální demokracii.

Dále oslabovat politické a kádrové zdroje, na nichž by mohla být sociální demokracie obnovena, podchytit bývalé sociální demokraty i ty, kteří dosud podporují tuto snahu anebo kolísají, rehabilitovat je, poskytnout jim pomoc a dát jim možnost přiměřeně se uplatnit.

Zde především musí působit pozitivní opatření dříve uvedená a dále celý postup našeho obrodného procesu, rozvoj vnitrostranické demokracie úpravou stanov strany na mimořádném sjezdu a uspořádání nového systému práce Národní fronty a rozvoj její aktivity.

3. Bude správné neoživovat nyní, pokud to nebude nutné vzhledem k chování druhé strany, znovu veřejnou diskusi o obnovení sociální demokracie, abychom k tomu znovu neobraceli pozornost veřejnosti, ale řešit velmi aktivně a energicky a co nejrychleji celou věc pomocí celé řady konkrétních politických i jiných opatření uvedených shora.

III. Praktická opatření

1. Systematicky získat přehled a podchytit kádry bývalé sociální demokracie, dát jim možnost, aby se lépe uplatnili, provést rehabilitaci postižených a poskytnout jim potřebnou pomoc.

Za tím účelem:

a) ihned urychleně dokončit trestní rehabilitaci neprávem postižených bývalých sociálních demokratů. Do několika týdnů by měla generální prokuratura spolu s konzultační skupinou ÚV KSČ získat přehled o všech těchto případech a co nejrychleji je vyřešit na bázi rehabilitačního zákona;

b) ÚKRK a krajské komise by měly ihned připravit stranickou rehabilitaci bývalých sociálních demokratů, kteří byli členy strany, ale byli nesprávně stranicky postiženi, potrestáni, vyloučeni nebo zbaveni funkcí.

Prošetřit případy, kdy bývalí sociální demokraté podali přihlášku do KSČ v roce 1948 nebo později a přihláška nebyla kladně vyřízena.

Dohodnout ihned administrativní způsob a organizační provedení záznamu do členské legitimace KSČ o členství v bývalé sociálnědemokratické straně těch, kteří se stali členy KSČ v souvislosti se sloučením. U ostatních, budou-li si to přát.

Prostřednictvím konzultačních skupin KV KSČ pro sociálnědemokratickou problematiku obracet se na ty bývalé sociální demokraty, kteří se nestali členy KSČ a o nichž je známo, že mají kladné stanovisko k politice strany;

c) uspořádat nyní krajské oslavy 20. výročí sloučení a provést druhou etapu vyznamenání zasloužilých bývalých sociálních demokratů. Kde se rozhodnou uspořádat oslavy v září, svolat během července aspoň schůzky a besedy s bývalými sociálními demokraty, na kterých budou seznámeni s politikou strany v této věci a získání pro její podporu;

d) za pomoci pracovních skupin pro otázky sociální demokracie při KV KSČ získat úplný přehled o významnějších pracovnících bývalé sociální demokracie v krajích a okresech, zejména tam, kde měla sociální demokracie větší pozice (např. ve střední Moravě), navázat s nimi kontakty, zjistit jejich uplatnění a osobní situaci, pokud nejsou členy KSČ a mohou ve straně pracovat, získávat je do strany nebo alespoň působit, aby nevstupovali do »přípravných organizací« sociální demokracie. Urychleně

napravovat přehmaty i řešit hmotné problémy a zabezpečovat ve všech směrech rehabilitaci bývalých sociálních demokratů, členů i nečlenů KSČ. Přiznat zasloužilým funkcionářům osobní důchody, započítávat leta nezaměstnanosti za první republiky z politických důvodů do nároků na důchod. Celostátní koordinaci a pomoc poskytne k tomu účelu zřízený referát na ministerstvu práce a sociálních věcí;

e) připravit kádrové rezervy schopných bývalých sociálních demokratů pro stranické, státní i veřejné funkce; přizvat některé bývalé sociální demokraty popřípadě jako hosty na mimořádný sjezd KSČ a učinit kroky, aby někteří bývalí sociální demokraté, kteří mají potřebné předpoklady, byli zvoleni do ÚV KSČ i do krajských a okresních orgánů strany. Zajistit zastoupení bývalých sociálních demokratů v tvořící se České národní radě a dát jim příležitost ucházet se o zvolení do příští České národní rady a Národního shromáždění. Vypracovat doporučení, jak zabezpečit dostatečné zastoupení bývalých sociálních demokratů ve funkcích ve společenských organizacích. Pamatovat na jejich uplatnění při nové organizaci českých státních orgánů.

2. Sledovat a živě reagovat na činnost »přípravných výborů« sociální demokracie:

a) získat spolehlivé informace prostřednictvím stranického aktivu o jejich organizační základně, struktuře členstva a smýšlení funkcionářů a členstva. Učinit si tak jasnější představu o skutečné síle a politickém profilu těchto skupin. Za tím účelem sledovat všechny akce, které se připravují nebo provádějí;

b) zabezpečit, aby nebyly pořádány besedy a jiné akce, jež dávají možnost propagovat obnovení sociální demokracie, a pokud by byly pořádány přes učiněnou dohodu, aby zde bývalí levicoví sociální demokraté nebo jiní členové strany mohli vysvětlit názory naší strany. Kde by se projevila větší aktivita »přípravného výboru«, jednat o věci s místními činiteli bývalé sociální demokracie a získat je pro naše stanovisko;

c) projednat situaci s vysokoškolskými výbory KSČ a zajistit, aby byla pokud možno omezována příležitost propagace »přípravných výborů« sociální demokracie;

d) usměrnit propagační práci tak, aby se pozornost nesoustřeďovala na dílčí otázky únorových událostí, právní stránku existence či obnovy sociální demokracie, ale na zásadní otázku, souvisící s demokratizačním procesem a s přípravou sjezdu strany.

3. Objasnit objektivním vědeckým způsobem minulost sociální demokracie a její podíl na úsilí o společenský pokrok, vývoj KSČ a sociální demokracie.

a) K tomu obnovit Muzeum dělnického hnutí v hostinci U kaštanu, nejlépe ve dnech XIV. sjezdu strany nebo tak, aby tato událost na sjezd přímo navazovala;

b) v souvislosti s otevřením muzea nebo po něm, během září, uspořádat dobře připravenou vědeckou konferenci našich historiků, na které by se shrnuly dosavadní výsledky výzkumu, byly předneseny nové referáty a připraven program další výzkumné činnosti;

c) v Ústavu dějin socialismu zřídit útvar pro dějiny sociální demokracie.

4. Využít nového pojetí politiky strany v této otázce také pro naše kontakty se socialistickým hnutím do zahraničí.

a) Vydat pro zahraničí informaci o slavnostním shromáždění v Praze, popř. o rozhodnutí o postupu strany v této otázce, doplněnou historickým rozbohem. Materiál dát k dispozici zastupitelským úřadům i poslat bratrským a také socialistickým stranám v zahraničí;

b) využít osobních styků a možností některých bývalých sociálních demokratů k navázání nebo rozšíření našich kontaktů se socialistickými stranami v zahraničí. Využít je také více v mezinárodních kontaktech našich společenských organizací i v naší zastupitelské službě a v naší propagandě zaměřené do zahraničí.

5. Zajistit, aby otázka nové politiky strany vůči bývalým sociálním demokratům a sociální demokracii byla zapracována do sjezdových materiálů strany.

6. K věci se vrátit a znovu zhodnotit vývoj situace v dané otázce po mimořádném sjezdu strany.

Postup vůči pokusům o obnovu sociální demokracie po přijetí ústavního zákona o Národní frontě

Rozbor situace a návrhy politických opatření v příloze IIIa vycházejí ze situace kolem 20. června a nepočítají s ústavním zákonem o NF. Na základě informací získaných v poslední době mění se podstatně i pohled na existující situaci. Na základě ústavního zákona o NF jde pak nyní právně o zcela protizákonnou činnost, pokud bude tzv. »přípravný výbor« sociální demokracie ve své činnosti pokračovat.

I. Současná aktivita »přípravného výboru« sociální demokracie

Přímými informacemi o jednání »přípravného výboru« dne 21.6., které se konalo v Kulturním domě na Smíchově pod hlavičkou schůze »Klubu trampů - londonovců«, bylo zjištěno"

- že jednání se zástupci městského výboru KSČ i NF chápou v »přípravném výboru« jako částečnou legalizaci své existence a hodlají využít čas k založení organizační sítě;

- že »přípravný výbor« se má rozšířit asi na 30 členů (jména části členů jsou nám známa);

- že byly vytvořeny komise přípravného ÚV: právní, programová, hospodářská, dokumentační a historická (jmenné složení je známo); za činnost komisí odpovídá J. Munzar;

- že bylo přijato programové prohlášení (text je přiložen), jež je rozesíláno jako vnitrostranický dokument pro vznikající organizační síť strany;

- že v krajích a okresech mají být podle směrnice »přípravného výboru« zakládány »pětky« s úkolem tvořit základní buňky - organizace;

- že »přípravný výbor« hodnotí jako svůj úspěch průběh schůze na filozofické fakultě v Praze (zejména je oceňován přínos I. Svitáka pro získání vlivu mezi vysokoškoly); naproti tomu jako neúspěšná je hodnocena schůze v Brně.

Z dalších získaných informací lze uvést jako značně pravděpodobná následující fakta:

- existuje přímé spojení (členství vedoucích funkcionářů přípravného ÚV) s K 231; touto cestou jsou v rukou »přípravného výboru« určité konkrétní materiály proti řadě pracovníků bezpečnosti, prokuratury i justice z minulých let; jsou využívána i spojení na jiné organizace (např. v Liberci na KAN) a bude činěn pokus vytvářet jako bezpartijní různé spolky, jež by mohly získat souhlas i k vydávání tiskovin (konkrétně »Masarykův spolek pro demokratický socialismus«);

- »pětky« a místní či závodní buňky existují na řadě míst: Praha (město a kraj), závody AZKG, ČKD (4 organizace), SONP, Kladno (město), Zbrojovka Brno, Líšeň, Gottwaldov, Plzeň (město), ZVIL, dále města: Příbram, Hradec Králové, Ústí, Liberec, Znojmo, Ostrava;

- přípravný ÚV se zabývá myšlenkou svolat koncem roku »řádný sjezd« sociálnědemokratické strany s vyhlášením programu a volbou ÚV; mělo by pak být obnoveno vydávání »Práva lidu«; do doby sjezdu by chtěli mít asi 400 organizací;

- představitelé »přípravného výboru« vedou jednání s jinými stranami NF, o jejichž obsahu nám není nic známo (schůzka s čelným funkcionářem Československé strany socialistické se konala 26.6.);

- »přípravný výbor« by si přál mocenský zásah (případně zatčení svých členů); v takovém případě má dojít ke kampani v sociálnědemokratickém tisku skandinávských zemí.

O početní síle již dnes přihlášených členů není mnoho známo. Může však již dosahovat něco přes 1000 (jen po schůzi na filozofické fakultě v Praze přišlo údajně přes 300 vyplněných přihlášek; jedna ze čtyř organizací v ČKD má 72 členů; při strážlivých odhadech by tedy mohlo jít snad o 1000-2000 členů). Členské přihlášky jsou vytištěny a příležitostně rozdávány.

Kolem 20.6. byl »přípravným výborem« rozeslán na adresy některých ZV ROH v Čechách a na Moravě přepis podepsaný Janýrem a Munzarem, vyzývající k podpoře snah o založení sociální demokracie rezolucemi tisku, rozhlasu, televizi, NS a NF. K této věci zaujalo již stanovisko PÚV na schůzi dne 3.7.1968 (dálnopisem).

V časopise »Student« byly již po »dohodách« (v čísle ze dne 2.7.1968) zveřejněny materiály propagující otevřeně založení sociálnědemokratické strany.

Uvedenými skutečnostmi je plně odůvodněn závěr, že »přípravný výbor« sociální demokracie chápe celou situaci jako prozatímní stav, že v rozporu s ujednáními se zástupci NF i KSČ fakticky organizuje nelegálně stranu s úmyslem vystoupit veřejně po XIV. sjezdu KSČ. Zároveň je třeba dodat, že

vedoucí činitelé skutečně zřejmě nepočítají s »nástupem« v době před XIV. sjezdem, pravděpodobně však především pro vlastní slabost. Budou se snažit udržovat kontakty jak s KSC, tak s NF (přítom vyslovují zásadní nedůvěru vůči členům KSC - bývalým sociálním demokratům a chtějí jednat »přímo s komunisty«; z jedné informace vyplývá, že mají informátora na ÚV NF; vedoucí činitelé jsou poměrně rychle - byť i ne obsahově správně - informováni o tom, zda se o sociální demokracii jedná v PÚV KSC).

II. Postavení »přípravného výboru« sociální demokracie po ústavním zákonu o Národní frontě

Ve smyslu ustanovení tohoto zákona je organizace sociální demokracie jednoznačně zárodkem politické strany mimo NF.

Vztahuje se proto na ni i § 4 zákona a na základě výroku Nejvyššího soudu může být kdykoli prohlášena za protizákonnou její nynější činnost a státní orgány (ministerstvo vnitra i NV) mají plné právo tuto činnost postihnout zákazy apod.

Za této situace není proto možné pokračovat v postupu, který znamená jednání s »přípravným výborem«, ať už na půdě NF nebo KSC, aniž se jednoznačně vyjádří toto stanovisko k jakékoli další »přípravné« činnosti v zakládání sociální demokracie.

III. Návrhy opatření

Proto se doporučuje z návrhů v příloze IIIa schválit všechna opatření pod bodem II (zásady dalšího postupu), avšak pod bodem III (praktická opatření- neschvalovat body 2 a), b), c). Místo toho provést následující opatření:

1. Hned po vyhlášení ústavního zákona o NF podat žalobu u Nejvyššího soudu podle § 4 odst. 2; lze totiž předpokládat, že sám »přípravný výbor« podá žalobu podle § 4 odst. 1 (spor o odmítnutí členství v NF), a je nutno zajistit možnost, aby dříve bylo vyneseno soudní rozhodnutí o nezákonnosti existence »přípravného výboru«; u Nejvyššího soudu zabezpečit, aby k jednání nedošlo před našim politickým pokynem.

2. Využít navázaných kontaktů k tomu, aby zástupcům »přípravného výboru« bylo sděleno stanovisko ve smyslu ústavního zákona o NF s tím, že jakékoli další kontakty jsou nemožné, a s výzvou přerušit veškerou činnost, rozpustit své orgány i organizace vlastním aktem »přípravného výboru«; upozornit, že nesplnění tohoto požadavku bude mít za následek postup státních orgánů podle zákona. Nabídnout konkrétním lidem možnost uplatnění ve veřejném životě, jestliže se podřídí ústavnímu zákonu.

3. Vydat upozornění generálního prokurátora všem redakcím a vydavatelům ústředního tisku, ČTK, rozhlasu a televize (v krajích a okresech přes krajské a okresní prokurátory), že propagaci činnosti konkrétních organizací (např. sociálnědemokratické strany), jež je podle § 4 odst. 2 ústavního zákona protizákonná, by bylo nutno posuzovat jako trestný čin (určit kvalifikaci). Tím zajistit, aby se »přípravný výbor« nemohl obrátit k veřejnosti.

4. Jestliže by po těchto opatřeních činnost »přípravného výboru« neustala, dát pokyn k projednání žaloby u Nejvyššího soudu a na základě jeho výroku provést příslušné zákazy schůzek, rozšiřování tiskovin apod. »přípravného výboru« v centru i v místech. K postihu jednotlivých osob zásadně nepřístupovat; pokud však jednotlivci pracující ve státních zařízeních (Janýr) televize, Karlovský - rozhlas- by pokračovali v nezákonné činnosti, řešit rozvázání pracovního poměru podle Zákoníku práce (ztráta důvěry).

Tyto návrhy vycházejí z hodnocení činnosti »přípravného výboru« po přijetí ústavního zákona o NF jako z činnosti přímo protizákonné. Za této nové situace nelze již politicky posuzovat otázku jako problém bývalých sociálních demokratů, ale jako otázku platnosti či neplatnosti ústavy státu a schopnosti státu zajistit dodržování zákonů. Sám zákon vychází z potřeby zajistit v případě nutnosti i mocensky politickou linii Akčního programu v koncepci NF a politických stran.

